

לא הביט אוון ביעקב – סוד השבת

כידוע מדברי חז"ל שבפיו של בלעם נזרקו נבואות על קדושת כלל ישראל, וממילא יש לדייק ולעיין בדברי נבואתו.

כך מתנבא בלעם בנבואתו השניה, בה הוא מדבר על סגולת ישראל: "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ד' אלהיו עמו ותרועת מלך בו" (במדבר כ"ג, כא). מבאר רש"י: "לא הביט - הקב"ה און שביעקב שכשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באותיות שלהם ובעמלן שהם עוברים על דתו". לכאורה דבריו תמוהים: הלא קיימת מידת הדין, והאומר שהקב"ה ותרן עליו אומרים חז"ל שיוותרו בני מעיו, והרי בתורה תוכחות ואזהרות רבות לבל יעברו ישראל על התורה?

נאמר בחז"ל (שבת קי"ט, ב) "כל האומר 'ויכולו' (בערב שבת) שני מלאכי השרת מניחין ידיהם על ראשו ואומרים לו 'וסר עוונך וחטאתך תכופר'". מבאר על כך בספר שפתי כהן על התורה (פרשת יתרו) כי הסרת העוונות הינה ביום השבת בלבד, אולם לאחר מכן בימות החול העוון חוזר ומתעורר ורק באמתעות קרבן חטאת נאמר "וחטאתך תכופר". באופן דומה אומרים חז"ל כי השומר שבת כהלכתו אפילו עבד עבודה זרה כדור אנוש – מוחלין לו.

לאור זאת מבאר בספר בית גנזי לפר' בלק (עמ' תתמ"ה) כי על ידי שמירת השבת מתעלים כלל ישראל לעולם האצילות, העולם העליון בו הכל נטהר, ולכן ביום השבת משמעות היא כי "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל" – הקב"ה לא מתבונן בעוונות ישראל ביום זה, וזאת כיוון ש"ד' אלקיו עמו" – זהו יום בו הקב"ה ביחוד נפלא עם כלל ישראל כאשר עוונותיהם נשארים מחוץ למימד יום השבת. כך הוא מסביר את דברי הרמב"ן כי ביום שבת קודש לא מקריבים עיר לחטאת, ואומר על כך הרמב"ן "משום שכנסת ישראל בת זוג והכל שלום", כיון שאין אוון לפני השי"ת ביום זה ממילא אין חטא או עוון לפניו ביום הקדוש וממילא לא מקריבים שעיר לחטאת שיכפר על עוונותיהם.

לאור זאת ניתן למצוא קשר בין שלושת נבואותיו של בלעם: הראשונה היתה על ימי החול, שבהם הקב"ה זועם על עוונות ישראל ועל זה אמר "ומה אָזְעַם לא זָעַם יד". לכן בה נאמר "ויקר אלהים אל בלעם" – בחינת ימי החול. הברכה השניה, בה עסקנו, נאמרה על יום השבת ולכן בה נאמר "ויקר הוי' אל בלעם". הברכה השלישית עוסקת בלעתיד לבוא, על יום שכולו שבת שבו ישראל נהנים מזיו השכינה. על כך נאמר "ותהי עליו רוח אלהים" – הוא התעלה לבחינה עליונה לראות את כלל ישראל במצבם העליון בעתיד.

בספר פרשת דרכים כותב כי ביום שבת קודש היו תמיד הכרובים אשר בקודש הקדשים מעורים זה בזה, שכן זהו יום בו ישראל עושים בפנימיותם את רצון השי"ת. כדברי חז"ל שעם הארץ אימת שבת עליו. מכוח קדושת השבת הכרובים השפיעו לעולם את אור עולם האצילות, וכך התגלה מימד של לעתיד לבוא בכל שבת בבית המקדש.

יהי רצון שנזכה במהרה לכל הגילויים העליונים!

